

Les emissions rosselloneses de billó d'Alfons el Magnànim (1416-1458)

R. COMAS I EZEQUIEL

Des del segle XI els comtes de Rosselló batien moneda a la seca de Perpinyà. El 1340 Jaume III de Mallorca transferí a Perpinyà la seca del Regne de Mallorca. L'any 1407 el rei Martí va arrendar la seca de Perpinyà per deu anys a Joan Vivot i Francesc Barceló per encunyar-hi moneda de plata i moneda menuda. La llei d'aquesta última havia de ser de dos diners i de talla de 21 sous el marc, i podien fabricar també meitats o malles.¹ Crusafont, rectificant possibles atribucions anteriors, va identificar, amb l'ajuda de nous exemplars, la moneda núm. 3 d'Alfons III de Heiss² (làmina 78/3) com una encunyació d'Alfons IV a l'empara d'aquesta concessió, tot aclarint el significat de la llegenda del revers i justificant la supressió d'un dels tres punts del revers per la llei de l'emissió, que era de dos diners en lloc de la de tres diners de la seca barcelonina.³

Ja amb el regnat del Magnànim, els consellers de Barcelona es van queixar de l'abundosa encunyació de croats i moneda de billó a la seca de Perpinyà que, amb un aspecte exterior similar a la moneda barcelonina, perjudicava la seva moneda, que patia així una competència, mentre que per antics privilegis havien de gaudir-ne de l'exclusiva de fabricació. El 27 de desembre de 1424, el rei manà als encarregats de la seca de Perpinyà que deixessin d'encunyar moneda de plata i de tern, ordre que aquests intentaren eludir. Assabentat el rei de la resistència posada a complir les seves ordres, comminà el mestre de la seca de Perpinyà amb una multa de deu mil flo-

1. Vegeu J. BOTET, *Les monedes catalanes*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1909, vol. 2, p. 192.

2. A. HEISS, *Descripción general de las monedas hispano-cristianas desde la invasión de los árabes*, Saragossa, vol. 2, p. 77.

3. M. CRUSAFONT, «Vellón de Alfons el Magnànim: ¿Cagliari o Perpinyà?», a *Quaderni ticinesi di numismatica e antichità classiche*, Lugano, 1983.

rins si no plegava immediatament l'encunyació d'aquelles monedes. Aquesta vegada l'ordre es devia obeir. Dos anys i mig després, els consellers de la vila de Perpinyà, per a subvenir a la falta de moneda de poc valor, van demanar autorització per a *fer batre diners menuts e malles e pugeses daquell pes lley e talla que sera vist faedor als dits Consols, haventne vos, Senyor, los drets acostumats, entreveninhti alguna persona per part vostra*. Disposà el rei Alfons *fer batre moneda menuda en quantitat de sis a set milia marches a la ley que ha otorgat novellament a la ciutat de Valencia, de talla de vint e quatre sous per cascun march*⁴. El rei, manant que la moneda tingués una estampa diferent de la moneda barcelonina, volia evitar així noves reclamacions dels representants de la ciutat de Barcelona. Els menuts rossellonesos encunyats en virtut d'aquesta concessió són iguals als valencians en tipus i únicament se'n diferencien en les llegendes, com veurem en descriure'ls.

El 5 d'octubre de 1438, havent acabat l'encunyació de menuts en la quantitat consentida als còsols de Perpinyà el 1427, el rei concedí a Joan Cases, lloctinent de mestre de la seca d'aquesta vila, llicència d'encunyar-hi mil marcs de plata fina en moneda d'igual llei, lliga, pes, valor tipus i forma que la ja batuda, és a dir, de llei de dos diners i de talla 24 sous per marc. Aquesta llicència ens aclareix que la llei de la moneda de billó concedida per Alfons IV també era com la de València, és a dir, de dos diners,⁵ inferior per tant a la moneda barcelonina, que era de tern, és a dir, de tres diners.

La moneda de billó rossellonenca, a més de les llegendes diferents de la barcelonina, introduïa una característica particular. Fins a aquell moment les encunyacions barcelonines, amb molt comptades excepcions, i encara la major part d'aquestes fruit d'errades, presentaven unes llegendes gairebé fixes: el nom del monarca i REX a l'anvers i el nom de la ciutat de Barcelona al revers. En les encunyacions rosselloneses d'Alfons IV, per contra, constatem bastants variants de llegenda tant a l'anvers com al revers.⁶ Algunes d'aquestes variants van ser recollides per Botet i Sisó,⁷ i amb molt poques novetats han estat arrossegades en les catalogacions posteriors. Calia, doncs, fer una recopilació més exhaustiva, cosa que hem dut a terme examinant els fons del Gabinet Numismàtic de Catalunya, del Museu Puig de Perpinyà i de diversos particulars: JV de Sant Feliu de Guíxols, MC de Sabadell, JN de Calella, JGBa i XS de Reus, MM i AM de Terrassa, JGBo d'Olot, als quals agraïm la col·laboració.

Cal dir que la lectura de les llegendes amb peces tan petites, circulades i amb

4. J. BOTET, *Les monedes catalanes*, p. 244-245.

5. J. BOTET, *Les monedes catalanes*, p. 246.

6. Curiosament, les llegendes de la moneda de billó de Joan II (1458-1479), successor del Magnànim, presenten unes mínimes variants. En fer la recopilació de la moneda d'Alfons IV vam fer ensem amb la de Joan II i d'aquest últim monarca no vam trobar cap més llegenda a l'anvers que IOANNES: REX i només dues variants a la general de COMES ROCILI del revers: COMS — ROCIL i ROCILI — COMES, ambdues ja publicades.

7. J. BOTET, *Les monedes catalanes*, núm. 359 a 366, p. 257-258.

encunyacions originalment ja defectuoses, és de difícil precisió. D'algunes de les descrites en publicacions anteriors no n'hem trobat cap exemplar que les corrobore i podrien ser fruit de lectures errònies. Malgrat aquesta possibilitat, no hem cregut convenient descartar-les i les hem inclòs també, evidentment sense il·lustració, en la catalogació. No hem tingut en compte els dobles punts de separació en les llegendes, ja que a més de ser en molts casos de difícil precisió, són una ornamentació de poc interès.

EMISSIÓ 1418 A 1424

Òbol. Anvers: Efigie coronada que mira a l'esquerra. Revers: Creu passant amb anells i grups de dos punts que s'alternen en els espais.

1) + ALFONSUS: REX (S tombades)

XP - S:R - EX - VE (Reducció de XPS · REX VENIT IN PACE) (S tombada).
(XP en els dos punts)

Crus.⁸ 829/1

2) + Id. anterior.

(XP en el cercle)

Crus. 829

EMISSIÓ DE LA LLICÈNCIA DE 1472

Diners i òbols. Anvers: Efigie del rei mirant a l'esquerra. Revers: Arbre. Llegendes anvers i revers per aquest ordre:

Diners:

1) + ALFONSUS REX †

+ †COMES † - †ROSIL †

Inèdita. RC/2, 0,745 g, 16,5 mm

2) + ALFONSUS REX:

+ COMES - ROCILI:

Crus.⁸ 830/6 (Heiss 113/4)

8. M. CRUSAFONT, *Acuñaiones de la Corona Catalano-Aragonesa y de los reinos de Aragón y Navarra*, Madrid, Vico-Segarra, 1992.

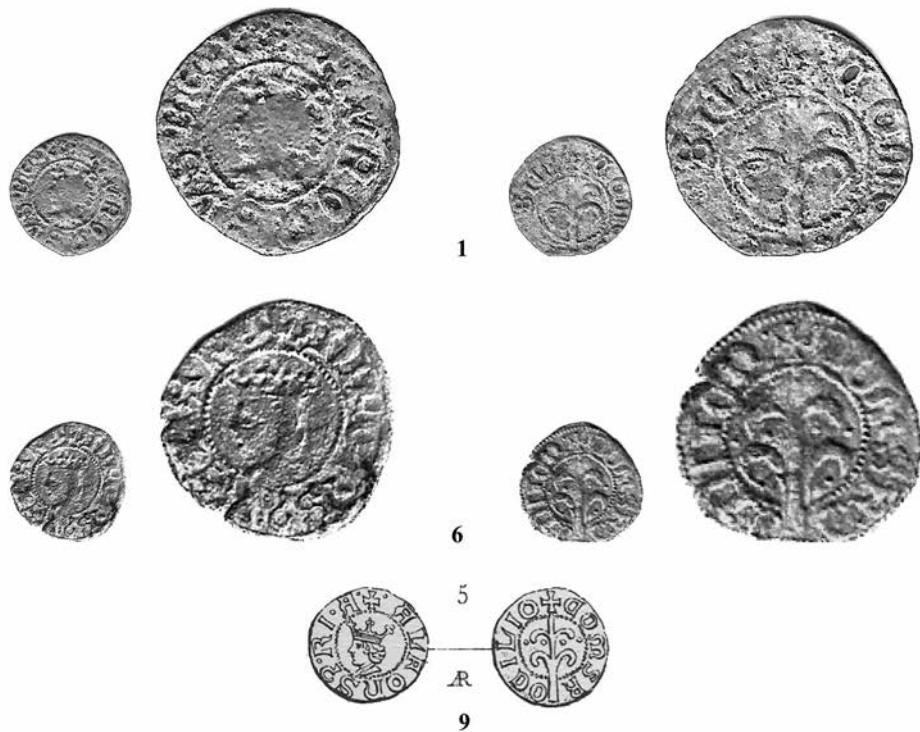
- 3) + ALFONS9 REX A
+ COMS — ROCI
Crus. 830 (Botet 363)
- 4) + ALFONS9 REX A
+ COMS — ROCIL
Crus. 830/1 (Botet 362)
- 5) + ALFONS9 REX A
+ COMS — ROCILIO
Crus. 830/2 (Botet 361)
- 6) + ALFONS9:REX.AR
+ COMSRO — CILION:
Inèdita. MM/1, 0,62 g, 16 mm
- 7) + ALFONS9 REX: ARA
+ COMS:RO — CILION
Crus. 830/5 (Vidal Quadras⁹ 5978)
- 8) + ALFONS9 RX A
+ :COMS — ROCI
Vidal Quadras 5977
- 9) + ALFONS9 RX A
(Creiem que ha de ser RXA en lloc de RIA que mostra el dibuix)
+ COMSR — OCILIO
Heiss 113/5
- 10) + ALFONS9 RX A
+ COMS — ROCIL
Crus. 830/3
- 11) + ALFONS9 RX: AR
+ COMSR — OCILI
Crus. 830/4 (Vidal Quadras 5976)

9. Manuel VIDAL QUADRAS y RAMÓN, *Catálogo de la colección de monedas y medallas de Manuel Vidal Quadras y Ramon de Barcelona*, Barcelona, 1892, vol. 2.

Emissió 1418. Òbols:

Emissió 1472. Diners:

Òbols:

- 1) + ...ONSVS REX
+ ..OMES-RO..... (S invertida)
Inèdita. RC/1, 0,43 g, 13 mm
- 2) + ALFONSVS REX. (S invertides)
+ COMES — ROCILO (S invertida)
Inèdita. MM1/ 0,31 g, 12,5 mm
- 3) + ALFONSUS: RX
+ COMS — ROCIL
Inèdita. JN/2, 0,48 g, 12 mm
- 4) + ALFONS9: RX:
+ :COMS — ROCI:
Crus. 831/1
- 5) + ALFONS9 RX A
+ COMS — ROCIL
Crus. 831
- 6) + ALFON... RX AR
+ COM... — ROCIL
Inèdita. JV/43430, 0,44 g, 12 mm
- 7) + ...O..S...RX AR
+ COM...— ROCI
Inèdita JGBa/9, 0,26 g, 11 mm
- 8) + ALFONS9 R:
+ COMS — ROCI
Inèdita: JGBa/12, 0,41 g, 11 mm; JGBa/13, 12 mm, 0,35 g; MC/2, 0,45 g, 12 mm; MM/3, 0,40 g, 12 mm
- 9) + ALF.....
+ ROCIL— CO.....
Inèdita. AM/1, 0,355 g, 12,5 cm

10

12

Emissió 1472. Òbols:

1

2

3

5

6

7

8

9

